

Od filozofie k historické sociologii a zpět. Rozhovor s Jóhannem Pállem Árnasonem (krátký dovětek)

BOHUSLAV ŠALANDA – JIŘÍ ŠUBRT

Zajímavě jsi nastínil všechny kontexty, souvislosti a návaznosti. Domníváme se, že by byla namíště určitá tečka, popřípadě dvojtečka. Všechno není uzavřeno, takový výhled či perspektiva v naší vědní oblasti by vůbec nebyla marná.

Nejdříve pár slov k vlastním projektům. Napsal jsem během loňského léta a minulého zimního semestru knihu s titulem „The Labyrinth of Modernity – Horizons, Pathways and Mutations“, která má letos vyjít u Rowman & Littlefield, v rámci série spojené s časopisem *Social Imaginaries*. Je to pokus o systematictější výklad modernity jako nové civilizace, se specifickým důrazem na problematiku komunismu jako nejvýraznější alternativní modernity ve dvacátém století. Měla by následovat další kniha o základech a pojmosloví civilizační analýzy, něco jako krátký, koncizní a aktualizovaný úvod. Pak se uvidí. Ale co se týče obecných vyhlídek a úkolů civilizační analýzy, dalo by se uvést větší množství témat; tady se však omezím na jeden zvlášť klíčový komplex problémů. Diagnózy doby mají teď velkou konjunkturu, hlavně v souvislosti s chmurnými představami o budoucnosti (budiž uznáno, že nikoliv bezdůvodnými). V tomto kontextu se často mluví o nastalém rozkladu nebo možném kolapsu civilizace, ať už evropské nebo obecněji definované, ale bez dalšího pojmového upřesnění. Bylo by záhodno dostat do této debaty náležitě vypracovanou civilizačně-analytickou perspektivu. A to se týká – jak to teď vidím – hlavně dvou tematických okruhů. Jednak potřebujeme civilizační pohled na geopolitiku či mezinárodní vztahy (druhý výraz je trochu matoucí, protože odráží anglosaskou záměnu států s národy), a to v mnohem diferencovanější verzi než tomu bylo u Huntingtona, jehož kniha o střetu civilizací byla vlastně medvědí službou – dělala civilizacím negativní reklamu. Nebylo od té doby napsáno mnoho relevantních prací o této tematické, ale za zmínku stojí kniha Petera Katzensteina, *Civilizations in World Politics – A Plural and Pluralist Perspective*, vydána v roce 2009. A za druhé by se civilizacionisté více zajímat o ekologii a ekologické dějiny, a vůbec o mezisvět mezi přírodními a společenskými vědami. V té souvislosti bych na konec chtěl upozornit na česko-kanadského autora, který sice v České republice není neznámý, ale rozhodně by si zasloužil širší zájem. Václav Smil působil dlouho na University of Manitoba a napsal asi čtyřicet knih (první český překlad vyšel až v roce 2013). Jedná se o mezioborový přístup zakotvený v přírodních vědách, ale dvě poslední knihy – *Energy and Civilization*, 2017, a *Growth: From Microorganisms to Megacities*, 2019 – mají významné styčné body s tematikou společenských věd, a v neposlední řadě se srovnávacím studiem civilizací.

DOI: 10.14712/23363525.2020.23